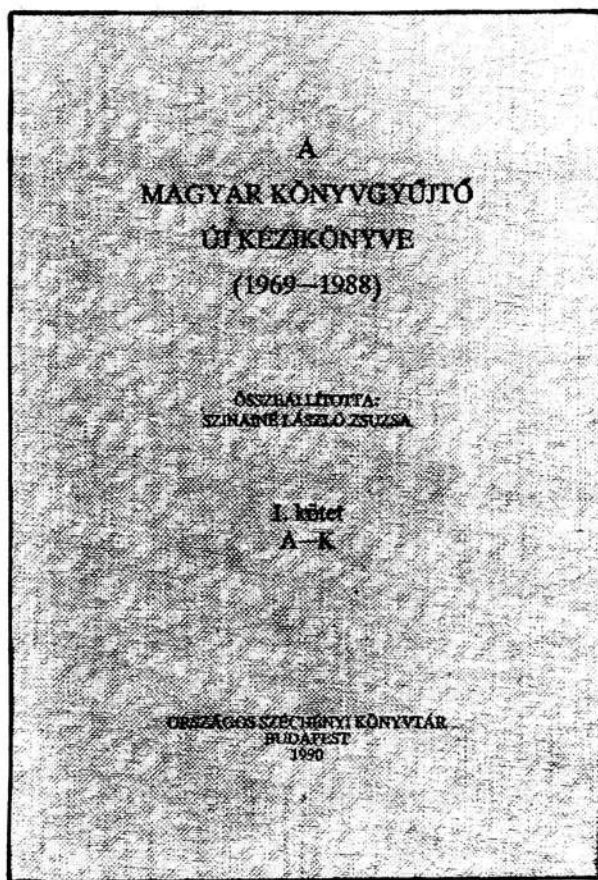

BESZÁMOLÓK

SZEMLÉK

REFERÁTUMOK

A bibliofilek és a nagykönyvtári állománygyarapítók figyelmébe

A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve (1969–1988): A magyarországi antikvár árverések teljes anyaga / Összeáll. Szinainé László Zsuzsa. 1–3. köt. – Bp.: OSZK, 1990. 2 db.

Új kézikönyv jelent meg az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) kiadásában a magyar könyvgyűjtők – az amatőr bibliofilek és a közgyűjtemények gyarapítói – számára. A bibliográfusok, a bibliofília történetével, elméletével foglalkozó szakemberek, általában a könyvkereskedelem, konkrétan az antikvár-

könyvkereskedelem problémáit vizsgáló kutatók ugyancsak fontos műszerként üdvözölhetik Szinainé László Zsuzsa munkáját.

A mű előzménye, amelyet folytatni kíván, szintén az OSZK kiadványaként látott napvilágot több mint fél évszázada (1939-ben) *A magyar könyvgyűjtő kézikönyve* címmel. Összeállítói – Makkai László és M. Horváth Magda – munkájuk alcímében pontosan megfogalmazták, hogy a "Magyar könyvritkaságok és kézikönyvek 1888–1938 közt elért árainak jegyzéké"-t készítették el, azaz a második világháborút megelőző ötven esztendő könyvárverésein, aukcióin felbukkant ritka magyar művek és kézikönyvek eladási árait vették számba és publikálták. Előszavukban sajnálattal jegyik meg azt is, hogy a három és fél ezer magyar könyv adatait tartalmazó összeállításuk anyagi okokból közel sem teljes, adatgyűjtésüknek csak kb. harmadrésze kerülhetett bele a kötetbe.

A háború alatt, majd az utána következő súlyos években, később pedig a könyvkereskedelem államosítása miatt egészen 1969-ig nem volt Magyarországon könyvárverés. Ezt az Állami Könyvterjesztő Vállalat (ÁKV) rendezte aukciót 1969 és 1988 között további 42 követte. A 43 árverésen az ÁKV-val (amely zömüket rendezte) a Könyvértékesítő Vállalat (később Téka), a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat és egyetlen alkalommal egy magánvállalkozás (Tóth) osztott. Az aukciók rendezők szerinti és időrendi listáját a kiadvány bevezetése közli.

A kézikönyv a 43 árverési katalógus minden egyes tételét egyetlen betűrendbe sorolva tartalmazza, összesen 14 441 árverési tételt, ami hozzávetőlegesen 25–30 ezer bibliográfiai leírást jelent, lévén szó sok esetben a kolligátumokról, egybe kötött művekből. A Makkai–Horváth-féle összeállítás három és fél ezer könyvének több mint a négyszerese kapott tehát helyet az OSZK kiadványában, ami mutatja, hogy a legutóbbi húsz esztendő aukciós kínálata többszöröse volt a korábbi időszak 50 esztendőjének.

Az ÁKV 1969. évi első árverésének katalógusában az alábbi célt fogalmazta meg, amelyet kézikönyvünk összeállítója egyetértően idéz: "Az árverési kalapács

igaz értékmérő. Megméretik általa a könyv és a mű iránti érdeklődés, mérlegre kerülnek a valóságos és vélt értékek. Az aukció jó szolgálatot tehet abban is, hogy feltérképezzük, milyen sok kultúrtörténeti értékkel rendelkezünk." Minderre – tegyük hozzá, még inkább alkalmas ez az összesített kumuláció, Szinainé László Zsuzsa gondos szerkesztői tevékenységének produktuma.

A két darabból álló háromkötetes kézikönyv az eligazító bevezetés után két nagy részből áll. Az első két kötet (a teljes 1. darab és a 2. darab első fele) tartalmazza az aukcióra került művek betűrendes bibliográfiáját; a 3. kötet pedig (a 2. darab második fele) a tájékozódást megkönnyítő különböző mutatókat, indexeket. A bibliográfia az árverési tételek közül azokat, amelyek több művet, több önálló címet foglalnak magukban, "per"-számmal tagolja, s ezekben az esetekben az indexek nem a tétel egészére, hanem a "per"-számmal jelölt egyedi dokumentumokra hivatkoznak. Az egyes tételekben a bibliográfiai leírás után helyet kapnak a mű tipográfiájára, illusztrációira, művészi kivitelezésére, illetve a kötésére vonatkozó megjegyzések-utalások is, amelyek a könyvművészet és a könyvkötészet iránti érdeklődőknek nyújtanak hasznos gyakorlati eligazítást. Nem hiányzanak a

tételekből az ún. hatósági értékítételek sem (pl. külföldre nem vihető, egyedi védettséget érdemel). Végül: utalnak az árverésre, amelyen a mű kalapács alá került, s közlik a kikiáltási és az elért árat, amelyen az adott dokumentum ténylegesen elkelt.

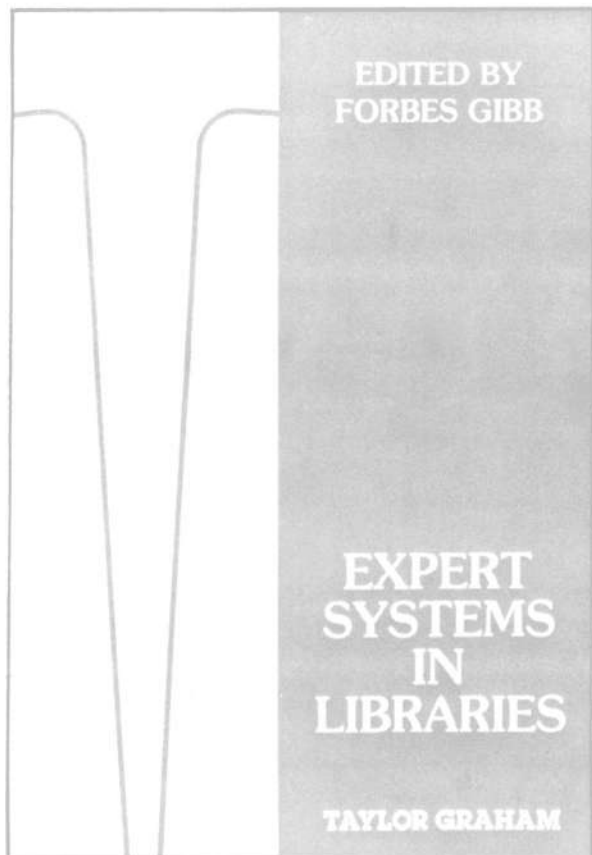
Az egyetlen betűrendbe sorolt árverési tételek közötti tájékozódást – a bibliográfiai részben található számos utalón kívül – nyolc mutató könnyíti meg: tárgy-, formai (első kiadások, számozott és dedikált művek, minikönyvek stb.), névmutató (a szerzők kivételével), a szellemi és a művészeti közreműködők mutatója, sorozati, földrajzi és portrémutató. Ezt követően külön betűrendes szójegyzék tartalmazza a leggyakoribb magyar rövidítéseket és könyvészeti kifejezéseket angol és német nyelvű értelmezésekkel. A tartalomjegyzéknek, a bevezetésnek és a tárgymutatónak szintén van angol és német nyelvű változata, ami lehetővé teszi a kézikönyv külföldi használatát.

A magyar könyvgyűjtő új kézikönyve fontos eredménye és kiegészítése a nemzeti könyvtár bibliográfiai tevékenységének.

Fülöp Géza

(ELTE Könyvtártudományi tanszék)

Szakértő rendszerek a könyvtárakban

Expert systems in libraries. Proceedings of a conference of the Library Association Information Technology Group and the Library and Information Research Group, November 1985. London: Taylor Graham, 1986.*

Egy 1985-ös konferencia 1986-ban megjelent anyagát tartalmazza a kötet, mégis igen aktuális mind a mai napig. Mindenekelőtt azért, mert a szakértő rendszerek igen bonyolult problémájáról közérthető módon szól. Nem szabad szem elől tévesztenünk azt sem, hogy – kongresszusi anyagról lévén szó – a hosszú átfutási idővel készülő kézikönyvekkel szemben még versenyképes lehet.

Az első írás *áttekintés* a szakértő rendszerekről. Megtudhatjuk belőle, hogy a szakértő rendszerek meghatározása sokszor körülbelüli, szakemberként változik. A terminológiai bizonytalanság ellenére ezeknek a rendszereknek vannak jól körülírt alaptulajdonságaik. A szerző kiemeli, hogy a szakértő rendszerek működése a dolog természeténél fogva egy-egy szűk területre korlátozódik.

A szakértő rendszerek első összetevője a *tudásbázis*, azaz az adott területről származó tények, összefüggések és heurisztika összessége. Ennek egyik lehetséges megvalósítását a szabályalapú rendszerek jelentik, amelyek a HA...AKKOR relációra

* A kötetre alapozva, a témát bővebben tárgyaló szemle tanulmány jelent meg a *Könyvtári Figyelő* 1991. évi 2. számában.